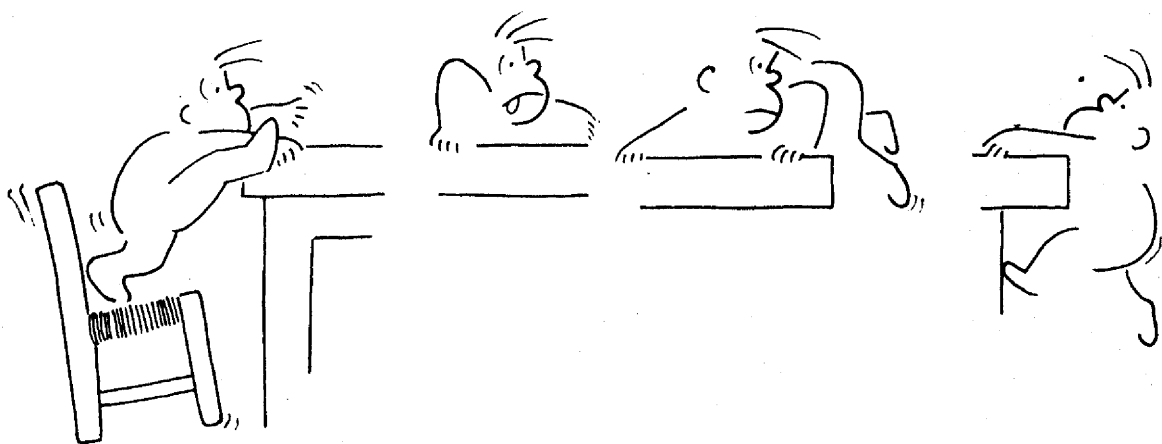

full d'assessorament *de* *l'escola de pares de la* **FaPaC**

MADURESA I APRENENTATGE ESCOLAR

0. Com li anirà aquest curs a la Mònica? Aprendreà a escriure, a llegir...a comptar? Passarà de curs amb facilitat? Serà prou "madura" per comprendre els continguts del programa de curs? Aquestes són algunes preguntes que ens plantegem els pares a l'inici de cada curs escolar. Però pocs sabem quins són els factors que incideixen en l'aprenentatge.

En general, molt de nosaltres tenim clar que per a què el nostre fill aprengui a caminar, calen, almenys, dues condicions: que el nen sigui prou madur per aprendre'n pel que fa als ossos, músculs i sentit de l'equilibri, i que algú estigui disposat a ensenyar-li a donar els primers passos.

Tanmateix, però, no sempre som conscients del que cal per a què un nen pugui aprendre i assimilar els continguts que li ensenyen a l'escola.

Per a què un aprengui a llegir i a escriure, és indispensable que tingui allò que els educadors anomenen MADURESA ESCOLAR. És una capacitat a la qual no s'hi arriba "un bon dia" a cops de vareta màgica, sinó que es va adquirint progressivament per la interacció entre factors orgànics (cos i cervell) i les condicions de nutrició, afectives i d'estimulació ambiental (és adir, l'alimentació, l'afecte i el suport de l'entorn).

Anem per parts: A un nen li és difícil aprendre a llegir si no té una edat visual que li permeti de distingir clarament objectes tant petits com una lletra. Fa falta també la maduresa de la percepció auditiva (com se sent a sí mateix) que el permeti de diferenciar sons tan propers com la "b" i la "p", per exemple.

Cada nen madura a un ritme diferent: n'hi ha que ho fa abans i altres després. Un cert entrenament pot també accelerar o modificar l'aprenentatge de noves conductes.

A més a més, aquesta progressió segueix un camí de "dent de serra": podem trobar nens que avui no caminen però demà sí; nens que només eren capaços d'articular dues paraules i de cop sobte parlen; nens que no controlaven els esfínters i al cap de pocs dies ho han superat; nens que no llegeixen i en tornar de vacances llegeixen tot el que se'ls posa per davant; nens que no distingien les vocals i de cop i volta, no només les saben diferenciar sinó que fins i tot són capaços d'ensenyar-les a l'altra mainada.

També val la pena ressaltar que el fet que un nen sigui madur per a una funció determinada, no vol pas dir que ho sigui automàticament per a una altra: pot saber llegir molt bé però no entendre les matemàtiques.

Com acabem de veure, per a què un nen adquireixi un determinat aprenentatge, cal l'existència d'un nivell mínim de maduresa i l'existència d'un seguit d'interaccions entre ell i nosaltres, entre ell i els adults, entre ell i els altres nens, entre ell i la societat.

1. QUINS FACTORS INTERVENEN EN LA MADURESA?

Tant els investigadors com els teòrics han tractat d'esbrinar totes les variables que incideixen en la maduresa escolar, però encara avui no s'ha pogut saber del cert quina importància té cada factor en particular, degut a que cap opera de forma aïllada i perquè hi ha variables encara sense identificar. Sí que sabem que hi tenen molt a veure l'edat, el sexe, la salut, el desenvolupament del pensament, el llenguatge, l'estímul ambiental, la comunicació interpersonal, els sistemes pedagògics, etc. De moment, analitzarem breument aquests primers aspectes:

1.1. L'edat

La majoria dels sistemes escolars es regeixen principalment per "l'edat cronològica" (és a dir, pels anys que té cada nen) a l'hora de fixar l'entrada en el sistema educatiu. Però aquesta edat cronològica és un dels aspectes menys significatius de la maduresa escolar. En canvi, "l'edat mental" (conductes psicològiques o comportaments que existeixen en una determinada edat del desenvolupament) té molta més relació amb l'èxit dels aprenentatges.

El fet que l'edat mental sigui el punt d'inici d'un determinat aprenentatge, no vol pas dir que hàgim de donar menys importància a factors tan essencials com els programes d'estimulació, l'ambient sociocultural (l'origen familiar) del nen o el sistema escolar, etc.

1.2. El sexe

Hi ha diferències ben marcades entre la maduresa escolar dels nens i de les nenes. Alguns autors afirmen que els nens ho fan més tard que elles, i que les nenes, com a grup, aprenen primer a llegir.

-La major part del professor són dones, la qual cosa ha de facilitar, teòricament, la identificació de les nenes amb llurs mestres, i per tant, un aprenentatge més fàcil.

-Hi ha un nivell d'expectatives i d'exigència més alt pels varons, que de vegades comporta una pressió que repercuteix negativament sobre el seu aprenentatge.

1.3. La salut

Cal tenir-la en compte pel que fa a l'aprenentatge: factors com la disfunció visual o auditiva, deficiències, problemes de nutrició, al·lèrgies, refredats, alteracions hormonals, etc. produeixen alteracions en l'aprenentatge i en la maduresa escolar.

2. DESENVOLUPAMENT I APRENENTATGE

Segons el psicòleg Jean Piaget, tot aprenentatge específic es basa en el desenvolupament del pensament. L'aprenentatge només es produeix quan el nen posseeix mecanismes generals amb els quals pot assimilar la informació de cada aprenentatge.

Per exemple, no tindria cap sentit ensenyar a l'Enric fórmules matemàtiques si no entén el sistema numèric; ni ensenyar a l'Adriana noms geogràfics, si no ha adquirit una comprensió general de les relacions espacials, històriques i socials.

No es pot aprendre sense pensar i tampoc no es pot desenvolupar el pensament sense cap aprenentatge. La "interacció" entre la maduració i l'ambient determina un cert nivell d'aprenentatge. Això no vol pas dir que quan un nen té problemes d'aprenentatge, no hi entrin en joc factors hereditaris (constitució, etc.) o factors ambientals (grup familiar, medi desfavorable, etc.), però sempre caldrà tenir en compte l'acció recíproca entre els factors.

3. COM ES DESENVOLUPA EL PENSAMENT?

Segons Piaget, hi ha quatre etapes o períodes principals en el desenvolupament del pensament. En cadascuna, els nens adquireixen nous estímuls, els ajusten a la seva realitat, i s'hi van adaptant. El desenvolupament "neurològic" (del

cervell i del sistema nerviós) d'una banda, i l'experiència de l'altra, van configurant el pensament. El que seria ideal és que les persones passessin cada etapa arribant a raonar a través de l'anàlisi dels problemes i de solucions lògiques. Tanmateix, però, aquest ideal no sempre es compleix i per això moltes vegades ens trobem davant de joves que semblaria que "no pensen" i les solucions que donen a llurs problemes, no responen a una anàlisi profunda de totes les variables possibles.

3.1. 0-18 mesos: etapa sensorio-motora

En aquesta etapa, els nens fan servir especialment els reflexes neurològics, imiten conductes, posseeixen uns esquemes que repeteixen en qualsevol circumstància per tal de "veure què passa". Si volen agafar una joguina que és dalt un coixí i l'apropen, i en comptes de deixar-lo per agafar la joguina, segueixen estirant el coixí.

3.2. 18 mesos-7 anys: etapa pre-operacional

En aquest període, la mainada ja té un llenguatge i coneix el significat dels objectes. L'esquema rígid de l'etapa anterior ha esdevingut una "unitat simbòlica". Per exemple, si vol agafar la joguina, té clar que el coixí és un objecte i la joguina un altre, i per tant, agafarà la joguina directament.

D'altra banda, si preguntem a un nen de cinc anys, "què pesa més, un quilo de ferro o un de palla?", ens contestarà "el de ferro". Encara no arriba a entendre el concepte de pes. Si li mostrem un ram de flors en què deu són vermelles i tres blanques, i li preguntem "què hi ha més, flors o flors vermelles?", probablement ens contestarà "flors vermelles". Encara li és difícil de distingir els conceptes globals dels particulars.

3.3. 7-12 anys: etapa d'operacions concretes

En aquest interval, els nens ja han adquirit un conjunt de regles que els permet de pensar de manera més concreta a l'hora de resoldre els problemes:

REPRESENTACIÓ MENTAL: són capaços d'anar a un lloc i tornar a casa per un camí fix; és a dir, assoleixen de representar-se mentalment una ruta.

CONSERVACIÓ: Si ensenyem a en Xavier dues rengleres de 8 botons cadascuna, una més llarga que l'altra i li preguntem "quina renglera té més botons?", ens contestarà "totes dues en tenen el mateix", és a dir, ja han après la noció que el mateix nombre d'objectes pot canviar de forma sense que se n'alteri la quantitat.

CLASSIFICACIÓ: són capaços de classificar objectes utilitzant 1, 2 o 3 criteris diferents: forma, color, tamany.

3.4. de 12 anys en endavant: etapa de les operacions formals

Aquí el noi és capaç de sospesar tots els elements que intervenen en un problema i de veure la incidència que cada factor hi té.

Si diem a la Llúcia que pensi el camí més curt per arribar a la platja, podrà repassar mentalment tots els camins possibles, i sabrà quan haurà exhaurit totes les possibilitats.

4. AJUEM-LOS A PENSAR!

-Tinguem clar que l'activitat de pensar és bona en sí mateixa, però cal no fer-ne un ús competitiu o desvaloritzar les seves paraules.

-Les activitats han de ser les adients per tal de desenvolupar el seu pensament però no han de ser tan difícils que pugui sentir la sensació de fracàs.

-Augmentem la seva autonomia personal perquè el nen se senti lliure per expressar allò que pensa.

-Tractem de detectar en quina etapa del pensament es troba el nostre fill, i estimulem-ne el seu desenvolupament.

5. CADA EDAT TE LA SEVA ACTIVITAT

0-6 mesos: Parlar amb ell, gesticular, que escoltin música, posar-li a la cambra sonalls de color viu i objectes mòbils.

6-12 mesos: Diem-li coses, que juguin amb mòbils, encaixos senzills, joguines sonores, cantem-li cançons.

18-24 mesos: Que expliquin històries, cantin, ballin...; jugar amb paper, contes de pintar,, pissarres.

2-3 anys: Que dramatitzin: que imitin o interpretin personatges coneguts; poden jugar amb encaixos, puzzles, plastilina, ninots de retallar.

4-5 anys: Que expliquin contes, s'imaginin situacions, disfresses, que dibuixin, jocs de construcció de peces grans...

6-7- anys: Que recitin, dramatitzin, s'interessin pel que veuen, coneguin el seu cos, jocs amb instruccions, puzzles.

8-9 anys: Lectura, escriptura, experimentació amb diversos materials, joguines amb instruccions, jocs de paciència, escacs.

10-12 anys: Inventar-se històries coherents, explicació de pel·lícules, aventures, puzzles, mots encreuats, jocs "d'experimentació científica".

13-15 anys: Que analitzin notícies, articles, històries, que participin en activitats en què hagin de resoldre els seus problemes, activitats en grup, mots encreuats, que escriguin cartes, diaris, etc.

6. ALGUNES COSES SOBRE EL FRACÀS ESCOLAR

El Fracàs escolar és un concepte mol debatut i controvertit. Com diu la pedagoga Maria Villalta, apareix en l'escolarització obligatòria quan es fixen i estandaritzen uns continguts escolars iguals per a tothom, sense tenir en consideració les aptituds i possibilitats de desenvolupament de cada alumne. A tall d'exemple, ens ha semblat interessant de reproduir aquí les conclusions d'un treball realitzat el març de 1985 per una comissió de pares i mestres del Col·legi Públic Bernat de Riudemeia d'Argenton, juntament amb l'Equip sociopedagògic de l'esmentat municipi.

6.1. Aproximació al concepte

-Partint d'un Sistema Educatiu establert, el nen fracassa si no supera les cotes marcades per aquest sistema.

-Sempre s'està parlant d'un concepte comparatiu i no pas absolut.

-La societat és competitiva i sovint només valora si se salta o no el llistó.

-Cal aclarir que un nen fracassa escolarment en l'aspecte que diem, no ha d'ésser forçosament una persona fracassada en la seva vida.

-S'entén també que, a més a més de l'adquisició de conceptes, és important l'ensinistrament i l'adquisició d'hàbits en general; si no s'assoleix, també parlarem de fracàs escolar.

-Si el nen i els seus interessos no concorden amb els del sistema educatiu, aquest n'estarà potenciant com a un fracassat escolar i s'anirà omplint d'un sentiment intern de frustració personal.

-També sovint, en parlar de fracàs hi englobem altres problemes inclosos en el procés d'aprenentatge, maduració del nen, problemes de relació amb el mestre o amb el grup, problemes personals o familiars, etc.

6.2. Aspectes que incideixen directament o indirectament en el fracàs escolar

6.2.1. Quant al Sistema Educatiu

-Cal tenir present que estem analitzant una educació que és General i Bàsica. Es tracta, doncs, de donar eines i hàbits per un treball posterior i una visió general en quant als conceptes.

-Els programes oficials no concorden amb la idea d'elementalitat abans esmentada.

-Hi ha molts aspectes negatius en el mateix funcionament del sistema, com poden ser:

-Trasllat de mestres, inestabilitat de plantilles.

-Manteniment, per criteris econòmics, de centres massa grans.

-Relació professor/quantitat d'alumnes.
-No flexibilitat de les repeticions de curs.
-Manca de dotació de mestres de suport o reforç.

-Manca d'equips d'assessorament psicopedagògic, etc.

6.2.2. Quant a les característiques del nen

-El procés de maduració, que és individual i no pas uniforme en un mateix grup.

-No tenir en compte els interessos propis i personals front a un programa establert i no flexible.

-Problemes de relació amb els companys del grup.

-La comunicació que sovint pateix el nen, en relació amb els grans que l'envolten, etc.

6.2.3. Quant a la família i la societat

-Les pressions i exigències que es fan sobre el nen pel que fa als resultats que ha d'obtenir.

-Les reprovacions, quan no s'assoleixen aquestes cotes prefixades.

-Desinformació per part dels pares, del que és la formació que ha de tenir el nen.

-Manca de temps, potenciat pel sistema de vida, de dedicació al nen i a la seva observació i estímulo.

-Poca comunicació en general entre pares i fills, que va creant un sentiment d'estranyament dels uns envers els altres.

-La societat, en ser competitiva, selecciona els elements que no interessen, i en fa una veritable marginació.

-En general, hi ha una manca de models en què fixar-se i les escales de valors estan sovint només enfocades cap al consumisme i la competència.

7. BIBLIOGRAFIA

-CONDEMARIN,M;CHADWICK,M; MILICIC,N. (1985): **Madurez Escolar**. CEPE. Madrid.

-PIAGET,J.(1984): **Seis estudios de psicología**. Planeta Agostini. Barcelona.

-PIAGET,J; INHELDER,B.(1978): **Psicología del niño**. Morata. Madrid

-Fulls d'Ass. núm. 1-2-5 i 8 de la FaPaC.

Autora del text: Patricia Tschorne.